

ADDENDA a l'Informe 2015 de l'Observatori Cultural de Gènere

24 escriptores catalanes o de l'àmbit català responen a la pregunta:

**T'HAS SENTIT DISCRIMINADA ALGUN COP COM A
ESCRITORA PEL FET DE SER DONA?**

-Nora Albert (Helena Alvarado)

-Margarita Ballester

-Maria Barbal

-Lolita Bosch

-Mª Àngels Cabré

-Flavia Company

-Josefa Contijoch

-Montserrat Cornet

-Teresa Costa-Gramunt

-Laura Freixas

-Patrícia Gabancho

-Concha García

-Lluïsa Julià

-Gemma Lienas

-Empar Moliner

- Bel Olid
- Núria Perpinyà
- Rosa Regàs
- Cèlia Sànchez-Mústich
- Encarna Sant-Celoni
- Isabel-Clara Simó
- Teresa Solana
- Patrícia Soley-Beltran
- Olga Xirinacs

&&&

Nora Albert (Helena Alvarado)

Tots els premis que he guanyat han estat a plica tancada i, per tant, no hi ha hagut discriminació. Però també he de dir que quan veig segons quins jurats, gairebé tots masculins i sobretot en els premis més valorats, em faig enrere i mai no m'hi presentaria perquè en coneixes el criteri i ja saps que no el guanyaries mai. Es tracta probablement d'una autocensura que respon al coneixement d'una discriminació.

Quant a la crítica i en els mitjans de comunicació més importants també t'adones que hi ha clarament una forta discriminació que respon als criteris i als gustos dels crítics masculins. També és molt difícil d'entrar en segons quines "capelletes" dels magnats de la cultureta.

Margarita Ballester

No puc dir amb precisió: "m'he sentit discriminada", però sí que puc dir que m' he sentit alguna vegada "part de la discriminació positiva".

Maria Barbal

M'he sentit discriminada pel fet que el periodisme cultural, inclosa la crítica literària, està en la seva majoria en mans d'homes i crec que ha produït una menor atenció informativa i valorativa sobre la meva obra.

Lolita Bosch

Jo m'he sentit discriminada molts cops. En primer lloc perquè normalment faig de quota, en segon lloc perquè quan ho dic m'han arribat a dir "estoy hasta los huevos del tema de los mujeres, que escriban mejor y punto". I finalment perquè sempre he de batallar perquè en les taules, els congressos i les lectures llegim dones amb tanta naturalitat com llegeixen homes.

A part que, com totes, he hagut d'aguantar el rotllo de "no n'hi ha tantes", "fa menys anys que escriuiu", "feu literatura femenina", "pels vostres drets lluiteu vosaltres" i xorrades així. O quan veig que es fan antologies sense la participació de cap dona o fins i tot festivals!, i truco per queixar-me (sempre ho faig), solen respondre'm: "no ens hi fixem en això, només estem pendants de la qualitat literària", i jo em canso de respondre que la "qualitat literària" ve imposada per la gent que dóna premis, edita llibres, fa opinió o crítica, etc.

L'any passat vaig ser jurat del Premi Ciutat de Barcelona en Llengua Castellana i érem quatre homes i jo. Ni un d'ells va proposar cap dona. Així que com que cadascú van proposar 5 llibres, la competència va ser, si fa o no, entre 22 homes (jo en tenia dos a la llista) i 3 dones. Un drama!

Des de fa un temps, a banda, he decidit no signar res en masculí. Tot i així em segueixen arribant contractes i propostes com a

escriptor, gestor, col·laborador, antologador, etc. N'estic tan, tan cansada com totes les que en són conscients.

Mª Àngels Cabré

Voldria dir que no, però mentiria. I és una gran llàstima haver de dir que sí, que m'he sentit discriminada i em sento discriminada encara (i el que queda). Que exceptuant a aquelles que han arribat al cim del prestigi (parlo del nivell de la Woolf o de les darreres Premi Nobel de literatura i poc més), gairebé tot el que escrivim les dones sigui consideri un subgènere és com nedar a contracorrent. De fet és esgotador i no resulta estrany que moltes dones tirin la tovallola.

Pel que fa a les que resistim, que se'ns mensytingui des de les instàncies dels que reparteixen els certificats de prestigi dificulta i molt la promoció de les nostres obres i la nostra pròpia promoció professional. Caldria començar per revisar el cànon, obrir un veritable debat i crear mecanismes de promoció per convidar als homes a llegir autores, cosa que no fan, mentre nosaltres llegim escriptors i escriptores, demostrant que no som no súbdites obedients del patriarcat, com ells, i clarament que som millor lectores.

Afegir que em passo el dia explicant que la literatura femenina és un calaix de sastre menyspreador que han inventat els homes i que, en puritat, només fa referència a la literatura dels sentiments, que evidentment poden practicar tant homes com dones.

Com a colofó, en el meu cas, donat que em dedico també a la crítica literària, la discriminació és doble; la practico sabent que no em deixaran mai opinar sobre els grans popes, que són adjudicats automàticament als grans popes de la crítica, sempre homes. El periodisme cultural és encara un regne molt masculista (que no només masculinitzat). Conclusió: o canviem el paradigma o ens queda un segle més de Harold Bloom.

Ada Castells

Casualment, sempre que es practica aquell esport tan estès de parlar d'una obra sense haver-la llegida, les col·legues són les que més reben i per estupideses relacionades amb elles -la manera de ser, de comportar-se, de parlar, de vestir...-. No es detalla res sobre allò que escriuen perquè ni es molesten a llegir-les. En canvi, els qui serien comparables en versió masculina no surten mai tan mal parats i encara menys per la seva manera de ser, de comportar-se, de parlar o de vestir. La meva conclusió (pseudoparanoica) és que si veus que malparlen d'una escriptora, el més fàcil és que, quan no hi siguis, tu també rebis. Amb aquest panorama, ja veiem què passa quan es busquen noms de dones per a premis o càrrecs de prestigi. No se'n troben!

Flavia Company

Sens dubte, en més d'una ocasió m'he sentit discriminada pel fet de ser escriptora dona:

- 1) Ser quota i ser anomenada quota (ser l'única dona perquè cal que n'hi hagi una);*
- 2) Rebre constantment la pregunta del fet diferencial de la literatura escrita per dones (quan no n'hi diuen directament literatura femenina);*
- 3) Ser majoritàriament convidada a esdeveniments on només hi són convidades les dones escriptores i no als esdeveniments generals;*
- 4) Ser convidada a congressos i altres per parlar del tema de la dona i no de temes generals;*
- 5) Rebre la pregunta de si els llibres són com fills o els substitueixen;*
- 6) Adonar-me un cop rere un altre que els meus col·legues masculins es llegeixen entre ells però no llegeixen les dones i en canvi opinen sobre "la literatura femenina" a partir de les autores "quota";*

7) *Que se'm convoqui a entrevistes com aquesta (sobre la dona, i no de temes literaris generals) una i mil vegades per reflectir la marginació que patim les dones en tots els terrenys i que la situació no canviï mai.*

Josefa Contijoch

Si no concretament discriminada com a dona, sí almenys menystinguda (l'obra), poc valorada (l'obra), infravalorada (l'obra), i un dels agreujants que reblen el clau per establir aquestes circumstàncies és el fet de considerar-se'm "feminista", com si això fos un greuge o un inconvenient intel·lectual. He procurat no fer-ne cas i anar treballant. I no he deixat mai de dir-me feminista. Doncs què podem ser, les dones, sinó feministes?

Montserrat Cornet

Com a escriptora m'he sentit discriminada en diferents ocasions. Quan em vaig presentar, fa molts anys al Premi Sant Jordi, un escriptor conegut, em va dir: "Com es que et presentes si no tens cap número per guanyar?". I m'ho va explicar: "Les editorials volen nois joves i que visquin lluny de Barcelona. Es tracta d'ampliar el mercat català. ¿No tens algun fill i un poble des d'on enviar-ho o posar-hi l'adreça? Si és un noi jove de l'Alguer, d'Alacant, Perpinyà...". Aquell any va guanyar un noi jove de Mallorca.

Fa pocs anys jo havia escrit Fill, què hi fas a Polònia?, un llibre que s'ha venut molt. A Varsòvia s'organitzava la Setmana Catalana del Llibre i no va haver manera que el Ramon Llull m'ajudés a pagar-me el viatge, tot i que el llibre estava traduït al polonès. Em va saber molt greu i malauradament, no vaig poder anar-hi.

Teresa Costa-Gramunt

Quant a dona escriptora no m'he sentit discriminada i en concret en els premis literaris tampoc, o això crec. Quant a edat, sí. Una vegada que m'havia presentat a un premi, el dia abans de donar-se

em truquen i em pregunten l'edat. La dono, tan tranquil·la, i la resposta –d'una veu masculina: Quina llàstima, el volem donar a una dona jove!

Laura Freixas

Recordaré una frase que me dijo el que era entonces mi editor, y que creo que no necesita comentario:

"No te quiero ofender, Laura, pero... reconozcamos que a ti te leen mujeres".

Patrícia Gabancho

No, no m'he sentit mai discriminada com a escriptora. En primer lloc, desembocar en la literatura des del periodisme garanteix una bona recepció. En el periodisme, les dones poden (actualment) tractar tots els temes sense discriminació de cap mena. Una altra cosa és assolir-hi llocs de veritable poder. En segon lloc, el fet que sóc bàsicament una escriptora de no-ficció (i no autoajuda) fa que els llibres siguin llegits amb normalitat. En escriure sobre urbanisme, política, sociologia, cultura, història, etc. no hi ha possibilitat que et pengin l'afrosa etiqueta d'"escriure per a dones" o "temàtica de dones", cosa que sí que passa en la ficció. Aquesta etiqueta, que pot ser certa en molts casos, és altament discriminatòria, perquè suposa que les experiències de les dones són de segona categoria, ja que no estan relacionades –en general—amb el poder, sinó amb la matèria tova de la vida, és a dir, la matèria de què estem fets tots els humans.

Concha García

Me he sentido discriminada muchas veces como escritora por ser mujer. Por eso creé un sujeto poético de mujer, no de lo femenino.

Lluïsa Julià

Jo m'ho miro des del punt de vista de formar part de jurats i de la lluita per introduir noms de dones. Ara sembla més habitual, però entre els anys 1995 i 2005 era complicat, pel desconeixement dels noms, per la idea que les dones no escrivien prou bé, digueu-ne "desconfiança", i també per la complicitat i l'empatia que es produïa i continua produint-se, en el discurs hegemònic masculí.

Gemma Lienas

Pel fet de ser dona, m'he sentit discriminada com a escriptora. La discriminació no s'ha produït a partir de les editorials -com que els meus llibres s'han venut bé, mai no he tingut problemes per editar-, sinó que ha vingut pel costat de la crítica o les institucions. O bé he resultat invisible o bé les critiques sempre han posat per davant la meva condició de dona. Si a més tenim en compte que gran part de la meva producció és literatura infantil i juvenil, considerada un subgènere i, doncs, també discriminada, i hi sumem la meva etiqueta de feminista, perquè ho sóc, la conseqüència és que els meus textos queden molts marcats per la persona (dona, feminista, autora de LiJ) i que no es veu el text en ell mateix.

Empar Moliner

No, al contrari.

Bel Olid

És clar. I no només per ser dona. Per ser una dona pobra. Per ser una dona sense padrins. Per ser una dona sense poder i sense cap home amb poder que em fes costat. M'ha costat guanyar tres premis a obra inèdita poder publicar-ne un cinquè sense haver guanyat abans cap premi. Això no és casualitat, és discriminació.

No queda bé dir-ho, la gent vol sentir que som molt igualitaris, que el que importa és la literatura, que no som masclistes, que no som

racistes, que no som classistes. Però ho som. I quan ets a sota de tot, no pots evitar sentir-ne el pes. Sóc la primera persona de la meva família que té un títol universitari; la meva àvia no sabia llegir i la meva mare no va acabar la primària. La meva filla gran, en canvi, troba natural escriure novel·les quan torna de l'institut. Jo, a la seva edat, només somiava llegir-ne. Estem fent canviar les coses, amb molt d'esforç.

M'he guanyat una cambra pròpia i no només això: m'he guanyat el temps d'ocupar-la i escriure-hi. I m'ho he guanyat lluitant no només amb feines precàries que se'm mengen la vida, com tants companys que no arriben a final de mes, sinó també contra els prejudicis socials que diuen que els fills els he de criar jo, que el vàter l'he de netejar jo, que la compra he de fer-la jo. Per tenir dues setmanes aquest estiu per dedicar-les a escriure no només he hagut de treballar tot l'any com una mula, sinó que també he hagut de trobar un home amb qui compartir la criança a parts iguals. I això no és el més habitual. Sense els homes no hi ha revolució, però malauradament no els veig gaire disposats a renunciar a la part de privilegi que tenen a costa nostra.

Núria Perpinyà

A la Universitat no hi ha gaire discriminació de gènere; sempre ha estat el món d'idees més avançades. Només, si de cas, en les capes més altes de poder, però no en l'àmbit docent ni investigador. Com a professora, en conseqüència, no he patit mai cap desavantatge per no ser del gènere contrari.

Ara bé, com a novel·lista, el gènere pesa i de manera negativa. Si un escriptor és profund i difícil, rep admiració i se'l tracta com un gran intel·lectual. Si és una dona, se la tracta de rara avis. Si la Dolors Miquel fos un home seria el poeta més important de la nostra generació. Però no ho és perquè és una dona i en lloc d'admirar-la, se la tem. Com es diu a "Les bostonianes" de Henry James, tot i que sovint m'estimo més llegir en un sofà i escoltar Schubert que no

pas haver de lluitar contra les terribles injustícies i desastres del món, no puc evitar constatar aquestes desigualtats.

Rosa Regàs

En general no m'he sentit discriminada, i menys encara per les editorials. La discriminació per ser dona en l'àmbit de l'escriptura és molt més subtil, es nota de vegades en revistes literàries i diaris on tenen molt més predicament ells i a nosaltres de vegades ens toca esperar. Hi ha revistes literàries on la majoria dels texts són d'homes, igual que les conferències que s'hi organitzen i els autors de les crítiques que s'hi publiquen. Jo crec que els homes, que en general no llegeixen llibres ni articles de dones, ni se n'adonen, però trien entre homes el contingut de les revistes que ells dirigeixen.

Cèlia Sànchez-Mústich

Davant d'aquesta pregunta, sempre tinc dubtes, o dificultat de traduir amb precisió el que penso. Però ho intento un cop més. Discriminada com a escriptora pel fet de ser dona, crec que no m'hi he sentit, la qual cosa no vol dir que no ho hagi estat. Ara bé, sentir que el col·lectiu d'escriptores dones ha estat discriminat –vull creure que per inèrcies i oblits inconscients-, és un fet evident si llegim segons quines antologies poètiques, això sí. Paradoxalment, m'he sentit “una cosa semblant a discriminada” quan m'han convidat a lectures o trobades literàries només de dones, tot i que normalment sempre accepto perquè acostumen a ser actes intensos i perquè, al marge d'una intenció reivindicativa, hi ha una interessant i festiva motivació gremial. I també perquè, almenys fins ara, han servit per donar veu a qui no l'hauria tinguda (o escassament) per altres vies. Però en aquests casos, no puc evitar tenir la sensació d'“arma de doble fulla”, i pensar que potser, paulatinament, ja hauríem d'anar progressant i fer una discriminació positiva provocadorament proporcional. Per exemple: per què no un recital amb vuit dones i dos homes? D'altra banda, el tema de les quotes, encara que en algun moment puguin beneficiar-me, contradictòriament em causa

una sensació de menyspreu i fins i tot d'injustícia, crec que de vegades encara agreugen aquelles actituds paternalistes tan nocives. Per a mi, hi ha un factor que ha d'estar per damunt de gèneres i altres consideracions, i és la qualitat. En qualsevol cas, donant un cop d'ull a tot el que acabo d'escriure m'adono que hi falten matisos, com ja em temia, però espero que s'intueixin entre línies. I no me'n vaig sense afegir que no em veuria amb cor d'afirmar "discriminació per causa de ser dona", quan algun cop m'he sentit oblidada. D'una banda, com diferenciar una discriminació de gènere i una d'una altra naturalesa? Hi ha molts escriptors homes, magnífics escriptors, absolutament ignorats, i que no tenen manera de fer-se visibles perquè ni tan sols integren un col·lectiu susceptible de ser discriminat i reivindicat. També hi ha sectors literaris (especialment en poesia) molt favorables a les dones, en part perquè hi ha hagut una eclosió prou interessant de poesia de dones joves, i que en canvi sovint obliden a poetes dones d'altres generacions. També hi ha la possibilitat –i no acceptar-la em sembla molt patètic- que el que fas no agradi a aquell o aquella que dius que et discrimina.

Resumint, el que veig més clar i el que més m'indigna, és la manca de curiositat, de recerca i eficiència, de molts responsables de difondre la bona literatura. Hi ha llibreters i editors i periodistes culturals i agents literaris i organitzadors d'actes literaris i responsables d'institucions o mitjans de comunicació (homes o dones) autènticament vocacionals, que no van pel camí fàcil, però n'hi ha moltíssims (diria que van guanyant...) que han deixat de banda veus valuoses (siguin femenines o masculines), en fer llum només sobre allò que ja estava sobreexposat a la llum.

Encarna Sant-Celoni

He de dir que sí. Abans i després. M'explique. He participat en uns quants premis amb pseudònim masculí, justament per evitar una lectura/interpretació viciada de l'obra presentada pel sol fet de ser dona. I després, veient, per exemple, que més sovint del que voldries només es recorden de tu en acostar-se el 8 de març -i ara

el 25 de novembre-; que no passa res si es fa una antologia tota d'homes -ningú posa el crit al cel-, mentre que se sol criticar i no gaire de bones maneres que projectes o faces una antologia de dones, o que no paren de preguntar-te per què els teus personatges solen ser femenins -que no és de veres-, quan ningú es planteja per què els protagonistes de milers i milers d'obres d'escriptors estan protagonitzades per homes...

Isabel-Clara Simó

Contínuament. Els meus llibres, la majoria de vegades, han estat rebuts com un producte només per a dones, i jo tractada amb condescendència. M'han discriminat més per la llengua (si escrius en català, automàticament, esdevens un escriptor de segona, a tots els nivells). I, sovint, ara que sóc gran, sóc conscient que recauen sobre mi els estereotips més primaris. I tanmateix sempre he seguit el consell de Virginia Woolf: que no us espanti cap tema, escriuiu de tot el que vulgueu escriure.

Teresa Solana

Sí, m'he sentit discriminada. Quan, per exemple, en algun festival literari m'ha tocat estar en una "taula rodona de dones" després de veure que a la resta de taules rodones només hi havia homes. Els homes parlen de literatura en majúscules, les dones hem de parlar de "literatura feta per dones", sempre havent-nos de comparar amb el que escriuen els homes i en el que ens diferencia d'ells. Això no els ho pregunten mai, als homes.

En la meva experiència, a Catalunya, el gremi dels escriptors homes, tant si escriuen en català o castellà, és força masculista pel que fa a la seva actitud envers les dones escriptores. Individualment poden ser encantadors i bellíssimes persones, però, quan s'ajunten tres o quatre escriptors, es crea entre ells una atmosfera excloent. Entre els noms d'altres escriptors que admiren i que sempre citen, gairebé mai hi ha cap dona. No ens llegeixen, i es neguen a

acceptar que en els seus gustos i interessos literaris hi ha prejudicis pel que fa al gènere. La seva resposta és que no és culpa seva que les dones no escrivim tan bé com els homes, però, quan els preguntes quines escriptores han llegit, reconeixen que molt poques, i fins i tot en alguns casos, cap.

Patrícia Soley-Beltran

En general, crec que encara hi ha un clima que et fa sentir aliena a l'àmbit del pensament, particularment als fòrums públics. Quan veig que a les escriptores se'ns ressenya en articles a part, sovint classificats dins de la temàtica 'de gènere' o 'dones', o que hi ha poques guanyadores de premis i guardons, llavors sento que jo, com a escriptora dona, tinc poques possibilitats d'aconseguir cap fita i això em desanima. Afortunadament, en els darrers temps he percebut canvis. Personalment, després de dècades treballant en silenci i molt poc reconeixement més enllà de la publicació en revistes acadèmiques de prestigi (que ja és molt), rebre el Premi Anagrama d'Assaig m'ha insuflat molts ànims! Sóc la 5ª dona en 43 edicions. Darrerament, també estic veient més dones escriptores rebre guardons literaris i això em dona confiança. No només me la dóna personalment d'una forma directa, sinó que, donat que sé que dona confiança a altres dones que s'hi enmirallen i que les farà més fortes, també m'anima de forma indirecta, doncs sento que formo part del creixement d'una massa crítica que ens fa més fortes i segures a totes.

A vegades percebo que la perspectiva que jo apporto, com a persona del sexe femení, no es percep com a universal, sinó com a particular, es a dir, només relevant per a les dones o formant part d'un cas especial. Molts lectors potencials barons donen per fet que si és una dona la que escriu, el tema no va amb ells. Per exemple, Divinas és un llibre que reflexiona sobre la construcció social del cos, la identitat i el desig d'homes i dones mitjançant un estudi sobre les models de publicitat i moda, i els valors que encarnen. Tanmateix, em consta que molts homes creuen que és un llibre 'sobre dones' i 'per a dones'. També passa que als homes

lectors els costa d'entendre que estan davant d'una perspectiva diferent, no la comprenen. Altre cop posant d'exemple a Divinas, un lector intel·ligent que em va fer una bona entrevista no havia percebut que al llibre tracto de sexualitat. Quan li vaig fer veure que sí que ho feia però no de la forma que ell esperava, que parlo de desig masculí però amb una nova mirada, ho va entendre, però no ho havia vist en una primera instància. Vàrem haver de posar en comú dues formes diferents de veure el món per entendre'ns.

No recordo haver-me sentit discriminada d'una forma directa, però sí que sovint em sento com si jo pogués parlar dos idiomes diferents i alguns dels meus interlocutors només un, i ni tans sols ho sabessin. Pensen que és l'únic idioma. Llavors m'agafen ganes de no moure'm de sota un garrober.

Olga Xirinacs

En la meva ja llarga història com a escriptora, he de dir que mai m'he sentit discriminada pel fet de ser dona. Igualment, si em refereixo als premis guanyats, tant els importants com altres més petits, he de dir que els jurats han decidit amb equanimitat. Penso que si una obra és bona i ben escrita, sempre veu la llum i se la té en compte.

Això ho reforço amb un raonament que m'he fet moltes vegades, ara referit als premis, cosa pertinent, perquè la majoria de les meves obres responen a premis rebuts: se sol pensar que es donen els guardons a gent coneguda, per assegurar-se una bona edició. Ara bé, quan vaig començar a participar en concursos era jove, no em coneixia ningú i a més sóc de Tarragona, lloc que sol ser ignorat des de Barcelona en amunt. Fet constatat. I en canvi guanyava. He de creure, doncs, que lluny de tota influència l'obra per ella mateixa valia la pena de ser premiada. En aquesta creença he anat escrivint sempre. I a la qualitat de les obres em remeto.

Perquè si alguna vegada he patit discriminació -i ara em refereixo als efectes col·laterals i mantinguts en el temps i fins al moment amb motiu d'un premi rebut-, ha estat a causa de les mateixes

dones, però he de comptar que la naturalesa humana actua d'aquesta manera i no d'una altra. I en aquest punt de la meva vida em cal dir i agrair que són les dones, voluntarioses, les que em compensen d'aquelles mancances.

&&&